

ukidanje tog ospoljenja, kao zbiljsko ispoljavanje čovjekova mišljenja; no budući da je sama još prožeta otudjenjem, ta negacija negacije je djelomično ponovno uspostavljanje duhova u njihovu otudjenju, a djelomično ostajanje kod posljednjeg akta, odnošenja-na-samu-sebe u otudjenju kao istinskom postojanju tih nepokretnih duhova [66], a djelomično, pak, ukoliko ta apstrakcija shvaća samu sebe i u sebi samoj osjeća beskrajnu dosadu, javlja se kod Hegela napuštanje apstraktnog mišljenja koje se kreće samo u mišljenju, koje je bez oka, bez zuba, bez uha, bez ičega, kao odluka da se prizna priroda kao biće i da se posveti promatranju.

Ali ni priroda, apstraktno uzeta, za sebe, fiksirana u odvojenosti od čovjeka, nije za čovjeka ništa. Da je apstraktni mislilac koji se odlučio za promatranje promatra apstraktno, razumije se po sebi. Kao što je priroda ležala zatvorena za mislioca u obliku koji je njemu samom skriven i zagonetan, kao apsolutna ideja, kao misaona stvar, tako je on, uistinu, time što ju je otpustio iz sebe, otpustio samo tu apstraktnu prirodu, - ali sada sa značenjem da je ona drugobitak misli, da je ona zbiljska, promatrana, od apstraktnog mišljenja različita priroda - otpustio je samo misaonu stvar prirode. Ili, govoreći ljudskim jezikom, promatrajući prirodu, apstraktni mislilac saznaje da bića nisu ništa drugo već apstrakcija prirodnih odredjenja. Cijela priroda ponavlja mu, dakle, logičke apstrakcije, samo u osjetilnom, spoljašnjem obliku. - On ponovo analizira nju i te apstrakcije. Njegovo promatranje prirode je, dakle, samo akt potvrđivanja njegove apstrakcije o promatranju prirode, tok radjanja njegove apstrakcije koji on svjesno ponavlja. Tako je, na primjer, vrijeme istovremeno negativnost koja se odnosi na sebe (str 238, 1.c.). Ukinutom nastajanju kao postojanju odgovara - u prirodnom obliku - ukinuto kretanje kao materija. Svjetlo je - prirodan oblik - refleksija u sebi. Tijelo kao mjesec i komet je prirodan oblik suprotnosti, s jedne strane, po Logici pozitivno koje se osniva na samom sebi, a s druge strane je negativno koje se osniva na samom sebi. Zemlja je prirodan oblik logičke osnove, kao negativno jedinstvo suprotnosti itd.

Priroda kao priroda, tj. ukoliko se ona osjetilno još razlikuje od onog tajnovitog, u njoj skrivenog smisla, priroda odijelena, različita od onih apstrakcija, jest ništa, ništa koje se pokazuje kao ništa, jest besmislena ili ima samo smisao spoljašnjosti koja je ukinuta.

"U konačno-teološkom stanovištu nalazi se valjana pretpostavka da priroda ne sadrži u samom sebi apsolutnu svrhu" (str. 225 D 245).